

УДК 342

Орлянський В. С.¹

Харкевич А. Р.²

¹д-р. істор. наук, проф. ЗНТУ

²студ. гр. БАД-117

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Держава і право виникають одночасно. Виникають іноді дискусії про те, що первинне - право або держава, абсолютно безпідставні, так само як і філософський спір про те, що первинне - курка чи яйце. Без держави не буває права, а без права не може існувати жодна держава. Різноманіття історичного матеріалу, присвяченого причинам та етапам виникнення держави, викликало дискусії про причини походження держави, які тривають не одне сторіччя.

Існує декілька теорій виникнення держав, тож розглянемо їх.

Теологічна теорія, одна з найдавніших теорій, яка пояснює походження держави результатом божого творіння, відстоює її недоторканість, залежить від релігійних догм, закликає всіх людей підкорятися державній владі. Позитивною рисою цієї теорії є ідея авторитету державної влади, яка здатна забезпечити злагоду і порядок у суспільстві, а недоліком є заперечення активності людини, визнання соціально-економічної і правової нерівності

Патріархальна – прихильники цієї теорії проводять паралель між природно необхідною владою батька в родині (патріарха) і повноваженнями верховного володаря в країні, підкреслюючи, що держава є продукт історичного розвитку родини. Аристотель вважав, що держава походить від сім'ї, котра шляхом розвитку переходить у рід, від роду – до племені, до об'єднання племен і до виникнення народності – союзу племен.

Договірна – за цією теорією вважали, що заради миру і благополуччя відбулось об'єднання людей у державу на підставі суспільного договору між ними, які до цього перебували у "природному стані". Домовившись про створення держави, люди передавали частину своїх природних прав і свобод державній владі, натомість отримуючи обов'язок підкорятись їй, а держава зобов'язувалася охороняти інтереси кожної людини.

В теорії насильства виникнення держави – результат завоювання одних племен іншими та поневолення одного народу іншим. На думку прихильників цієї теорії, держава є силою, яку утворюють загарбники для утримання у покорі завойовані народи і зміцнення влади переможців.

Психологічна теорія пояснюється виникнення держави на основі людської психіки. Начебто психіці деяких людей притаманна потреба до покори, усвідомлення залежності від видатної особистості, що є інертною масою і нездатний приймати певні рішення, а тому потребує постійного керівництва. На думку представників психологічної теорії – це відносини між видатними особистостями – здатними до прийняття відповідальних рішень, та пасивною масою – здатною лише до наслідуваних дій, які спрямовані на виконання даних рішень.

Марксистська (класова) теорія виникнення держави була зумовлена переважно економічними чинниками – суспільним поділом праці, появою надлишкового продукту, приватної власності і наступним майновим (класовим) розшаруванням суспільства. Тим самим обґрунтовувалася ідея про класову природу держави, про боротьбу класів між собою як основну причину її виникнення. Держава визначається як засіб, що забезпечує панування одного класу над іншим. Як вважають вчені, саме ця теорія має найбільш наукове обґрунтування і є найбільш характерною для Української держави. Але недоліком цієї теорії є недооцінка національних, політичних, релігійних, культурних та інших факторів, що впливають на формування держави.

Розглянувши різноманіття теорій походження держави можна зробити висновок, що держава та право не можуть існувати окремо, адже одне тягне прояв іншого, що і доводить їх взаємозалежність.